

אלגברה מופשטת 3 – תרגילי חזרה

שאלה 1

חשבו את שדות הפיצול של הפולינומים הבאים ומצאו קבוצת יוצרים לחבורת גלואה של ההרחבה.

1. $(x^4 - 8x^2 + 15)(x^2 + 1)$ מעל $\mathbb{Q}$
2. $x^5 - 5$ מעל $\mathbb{Q}[\rho_5 + \rho_5^{-1}]$ באשר $\rho_5 = \exp\left(\frac{2\pi i}{5}\right)$
3. $x^6 + 27$ מעל $\mathbb{Q}$
4. $x^6 + 27$ מעל $\mathbb{Q}[\sqrt{5}]$
5. $x^4 + 1$ מעל $\mathbb{Z}_3$

שאלה 2

יהי $E \subseteq \mathbb{C}$ שדה פיצול של $x^7 - 2$ מעל $\mathbb{Q}$.

1. מהו $[E:\mathbb{Q}]$?
2. מצאו קבוצת יוצרים ל- $Gal(E/\mathbb{Q})$.
3. הוכיחו כי $E = \mathbb{Q}[\sqrt[7]{2} + \rho_7]$ באשר $\rho_7 = \exp\left(\frac{2\pi i}{7}\right)$ (רמז: כמה צמודים יש ל- $\sqrt[7]{2} + \rho_7$?)
4. הראו כי קיים שדה $\mathbb{Q} \subseteq K \subseteq E$ כך ש- $[K:\mathbb{Q}] = 14$.

שאלה 3

תהי $E/\mathbb{Q}$ הרחבת גלואה ממימד סופי של $\mathbb{Q}$ ויהי $\mathbb{Q} \subseteq L \subseteq E$ שדה. נסמן ב- n את מספר ה- $\mathbb{Q}$ -הומומורפיזמים מ- L ל- $\mathbb{C}$. הוכיחו כי $n = |\{g^{-1}Gal(E/L)g \mid g \in Gal(E/\mathbb{Q})\}|$. מתי $n = 1$?

שאלה 4

תהי E/F הרחבה ספרבילית ממימד סופי. הוכיחו כי יש רק מספר סופי של שדות בין F ו- E .

שאלה 5

פרקו את הפולינום $x^{27} - x$ מעל $\mathbb{Z}_3$. [הערה: חלוקת פולינומים אינה נחוצה כאן...]

שאלה 6

יהי E שדה הפיצול של $x^8 - x$ מעל $\mathbb{F}_4$, השדה עם 4 איברים. כמה איברים יש ב- E ?

שאלה 7

הוכיחו כי ניתן לבנות בעזרת סרגל ומחוגה מצולע משוכלל בן n צלעות אם ורק אם $\varphi(n)$ הוא חזקת 2.

שאלה 8

1. מצאו את כל תתי השדות של $\mathbb{Q}[\rho_{17}]$ (באשר ρ_{17} שורש יחידה פרימיטיבי מסדר 17).

2. הראו* כי ניתן לבנות מצולע משוכלל בן 17 צלעות בעזרת סרגל ומחוגה.

*ללא שימוש בשאלה 7.

שאלה 9

נאמר שמספר מרוכב $c \in \mathbb{C}$ הוא בר בנייה אם קיימים שדות $\mathbb{Q} = L_0 \subseteq L_1 \subseteq \dots \subseteq L_r \subseteq \mathbb{C}$ כך ש-
 $c \in L_r$ וגם $[L_i : L_{i-1}] = 2$ לכל $1 \leq i \leq r$. הוכיחו כי $c = a + bi$ ($a, b \in \mathbb{R}$) בר בנייה אם ורק אם $|a|, |b|$ ברי בנייה במובן הרגיל.

שאלה 10

יהי f פולינום אי פריק ספרבילי מעל שדה F ויהי K שדה פיצול של f מעל F . יהיו $\alpha_1, \dots, \alpha_n$ השורשים של f ב- K . נגדיר $d_f = \prod_{i \neq j} (\alpha_i - \alpha_j)$. הוכיחו כי $d_f \in F$.

(d_f נקרא הדיסקרימיננטה של f .)

שאלה 11

יהי f פולינום אי פריק ממעלה 4 מעל $\mathbb{Q}$ עם שורש ממשי חיובי α . נניח כי שדה הפיצול של f מעל $\mathbb{Q}$ הוא ממימד 24 מעל $\mathbb{Q}$. הראו כי α לא בר בנייה.

שאלה 12

מצאו את כל שדות הביניים של ההרחבות הבאות. ציירו דיאגרמת תתי שדות מתאימה.

1. $\mathbb{F}_{256}/\mathbb{F}_2$
2. $\mathbb{Q}[\sqrt[6]{2}, \rho_6]/\mathbb{Q}[\sqrt{2}]$
3. $\mathbb{Q}[\sqrt{2}, \sqrt[3]{3}]/\mathbb{Q}$
4. $\mathbb{Q}[\rho_{24}]/\mathbb{Q}$

(בכל השאלות $\rho_n = \exp\left(\frac{2\pi i}{n}\right)$.)

שאלה 13

יהי ψ_{16} הפולינום הציקלוטומי ה-16. פרקו את ψ_{16} מעל $\mathbb{Q}[\rho_8]$ באשר $\rho_8 = \exp\left(\frac{2\pi i}{8}\right)$.

שאלה 14

יהי E שדה הפיצול של $x^4 - 4x^2 - 6$ מעל $\mathbb{Q}$. הראו כי $\sqrt{10} \in E$ ומצאו את כל האיברים $\sigma \in \text{Gal}(E/\mathbb{Q})$ המקיימים $\sigma(\sqrt{10}) = -\sqrt{10}$.

שאלה 15

יהי f פולינום אי פריק ספרבילי מעל שדה F ויהי K שדה פיצול של f מעל F . יהיו $\alpha_1, \dots, \alpha_n$ השורשים של f ב- K . הוכיחו:

- א. $\sum_{i=1}^n \alpha_i^k \in F$ לכל $k \in \mathbb{N}$.
- ב. נניח כי $n = 4$, אזי $[F[(\alpha_1 + \alpha_2)(\alpha_3 + \alpha_4)]: F] \leq 3$.
- ג. בסעיף ב, האם ייתכן ש- $[F[(\alpha_1 + \alpha_2)(\alpha_3 + \alpha_4)]: F] = 2$? מדוע?

שאלה 16

- מצאו תת שדה $K \subseteq \mathbb{Q}[\rho_{11}]$ המקיים $[K:\mathbb{Q}] = 2$. כמה שדות כאלה יש?
- הראו כי ההרחבה $\mathbb{Q}[\rho_{11}]/K$ היא הרחבת גלואה ציקלית ממימד 5, אך לא קיים איבר $a \in \mathbb{Q}[\rho_{11}]$ כך ש- $\mathbb{Q}[\rho_{11}] = K[a]$ וגם $a^5 \in K$ (רמז: הראו כי $\rho_5 \notin \mathbb{Q}[\rho_{11}]$).

שאלה 17

יהי ψ_n הפולינום הציקלוטומי ה- n . יהי E שדה הפיצול של $\psi_5(x)\psi_7(x)$ מעל $\mathbb{Q}[\sqrt{-3}]$. חשבו את $[E:\mathbb{Q}]$. (רמז: $\rho_3 \in \mathbb{Q}[\sqrt{-3}]$).

שאלה 18

יהי F שדה ויהיו K, L שדות המכילים את F ומוכלים בשדה גדול יותר E . נניח כי $K/F, L/F$ הרחבות גלואה ממימד סופי עם חבורת גלואה אבלית. הוכיחו או הפריכו: KL/F היא הרחבת גלואה עם חבורת גלואה אבלית.

שאלה 19

נתונה הטענה (הנכונה) הבאה: לכל $n \in \mathbb{N}$ קיימת הרחבת גלואה E/F כך ש- $Gal(E/F) \cong S_n$.

הוכיחו בעזרת הטענה: לכל חבורה סופית G קיימת הרחבת גלואה E/F כך ש- $Gal(E/F) \cong G$. (רמז: משפט קיילי.)

שאלות העשרה

השאלות הבאות חורגות מהחומר של הקורס (לפחות השנה), אך יש לכם את הכלים לפתור אותן. הנושאים המוצגים בהם כוללים: הוכחת משפטים, דוגמאות נגדיות למשפטים, בניית מיוחדות וגם כמה נושאים מתקדמים יותר.

שאלה A (נורמה ועקבה)

תהי K/F הרחבת שדות ממימד סופי. יהי $a \in K$. נגדיר העתקה לינארית $T_a: K \rightarrow K$ ע"י $T_a(x) = ax$. נתייחס את T_a כאל העתקה לינארית מעל F . מגדירים: $\text{tr}(a) = \text{tr}(T_a)$ ו- $N(a) = \det(T_a)$.

- הוכיחו: $\text{tr}(a) + \text{tr}(b) = \text{tr}(a + b)$ ו- $N(a)N(b) = N(ab)$ לכל $a, b \in K$.
- הוכיחו כי הפולינום המינימלי של a מעל F שווה לפולינום המינימלי של T_a .
- הוכיחו כי הפולינום האופייני של T_a הוא חזקה של הפולינום המינימלי של a מעל F . (רמז: יש משפט שאומר שהגורמים הראשוניים של הפולינום האופייני של העתקה לינארית זהים לגורמים הראשויים של הפולינום המינימלי שלה.)
- נניח כי K/F גלואה ו- $G = Gal(K/F)$. הוכיחו ו- $N(a) = \prod_{\sigma \in G} \sigma(a)$ ו- $\text{tr}(a) = \sum_{\sigma \in G} \sigma(a)$.

שאלה B (דוגמא נגדית למשפט האבר הקדום בהרחבה לא ספרבילית)

יהי F שדה ממאפיין $p > 0$. נגדיר $L = F(s, t)$ (שדה השברים של $F[s, t]$) ויהי $K = F(s^p, t^p)$ (שדה השברים של $F[s^p, t^p]$). באופן טבעי $K \subseteq L$.

1. הוכיחו כי $[L:K] = p^2$.
2. הוכיחו כי לכל $a \in L$ מתקיים $[K[a]:K] \in \{1, p\}$. הסיקו כי לא קיים $a \in L$ עבורו $L = K[a]$.
3. נניח כי F אינסופי. הראו כי יש אינסוף שדות ביניים $K \subsetneq E \subsetneq L$. (השוו לשאלה 4).

שאלה C (הוכחת משפט האבר הקדום)

תהי L/F הרחבת שדות ספרבילית ממימד סופי.

1. הראו כי אם F סופי אז קיים $a \in L$ כך ש- $L = F[a]$.
2. נניח כי F אינסופי. הראו כי אם V מ"ו ממימד סופי מעל F ו- $U_1, U_2, \dots, U_t \subsetneq V$ הם תתי מרחבים, אז $V \neq \cup_{i=1}^t U_i$.
3. העזרו בשאלה 4 ובסעיף 2 כדי להוכיח שאם F אינסופי אז קיים איבר $a \in L$ כך ש- $L = F[a]$.

שאלה D (הרחבת גלואה ממימד 3 של המספרים הרציונלים)

בתרגיל זה נראה כיצד לבנות הרחבת גלואה ממימד 3 מעל $\mathbb{Q}$.

יהי $f(x) \in \mathbb{Q}[x]$ פולינום אי פריק ממעלה 3 מעל $\mathbb{Q}$ והיו $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3 \in \mathbb{C}$ שורשי f . נגדיר $d = (\alpha_1 - \alpha_2)(\alpha_2 - \alpha_3)(\alpha_3 - \alpha_1)$ ויהי $E = \mathbb{Q}[\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3]$.

1. הוכיחו כי $D := d^2 \in \mathbb{Q}$. (D נקרא גם הדיסקרימיננטה של f).
2. הראו כי אם $[E:\mathbb{Q}] = 6$ אז $d \notin \mathbb{Q}$. (רמז: מה הצמודים של d ?)
3. הראו כי אם $[E:\mathbb{Q}] = 3$ אז $d \in \mathbb{Q}$.
4. הסיקו כי $[E:\mathbb{Q}] = 3$ אם D הוא ריבוע ב- $\mathbb{Q}$.
5. נניח כי $f(x) = x^3 + qx + p$. הוכיחו כי $D = -4p^3 - 27q^2$.
6. העזרו בסעיפים 4 ו-5 כדי לבחור p, q כך ש- $[E:\mathbb{Q}] = 3$. (זהירות: f צריך להיות אי פריק).
7. הוכיחו כי לא קיים $a \in E$ כך ש- $E = \mathbb{Q}[a]$ וגם $a^3 \in \mathbb{Q}$.

הערה: זו שאלה פתוחה אילו חבורות יכולות להתקבל כחבורות גלואה של הרחבות גלואה של $\mathbb{Q}$. התרגיל הזה מדגים כמה קשה הבעיה הזו.